

**PERANAN PENDIDIKAN SEJARAH DALAM MEMBENTUK
IDENTITI SABAH: SUATU KAJIAN DI NEGERI DI BAWAH BAYU**

***THE ROLE OF HISTORY EDUCATION IN SHAPING SABAH'S IDENTITY: A STUDY
IN THE STATE BELOW THE WIND***

Lee Bih Ni^{1*}

Fakulti Pendidikan dan Pengajian Sukan, Universiti Malaysia Sabah, Kota Kinabalu, Sabah,
Malaysia¹

leebihni@ums.edu.my¹

Corresponding Author*

Received: 17 Januari 2026

Accepted: 13 Mac 2026

Published: 05 April 2026

To link to this article: <https://doi.org/10.51200/jpp.v14i1.7534>

ABSTRAK

Kajian ini meneliti peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti masyarakat Sabah, khususnya dalam konteks kepelbagaian etnik dan budaya di Negeri di Bawah Bayu. Pendidikan sejarah berfungsi bukan sahaja sebagai alat pemindahan ilmu tentang masa lampau, tetapi juga sebagai medium pembentukan jati diri dan semangat kebangsaan dalam kalangan pelajar. Melalui pendekatan kualitatif berbentuk kajian kes, penyelidikan ini menganalisis dokumen kurikulum dan buku teks sejarah serta meneliti pandangan guru dan pelajar terhadap nilai identiti yang disampaikan melalui pengajaran sejarah. Hasil kajian menunjukkan bahawa pengajaran sejarah di Sabah mampu memperkukuh kesedaran pelajar terhadap warisan tempatan, nilai perpaduan, dan identiti kebangsaan, namun pelaksanaannya masih perlu diperkukuh agar lebih inklusif terhadap konteks sosio-budaya Sabah. Kajian ini diharapkan dapat memberi sumbangan kepada usaha memperkasakan kurikulum sejarah yang lebih seimbang antara perspektif nasional dan identiti tempatan.

Kata Kunci: pendidikan Sejarah, identiti Sabah, jati diri, kurikulum, perpaduan nasional

ABSTRACT

This study examines the role of history education in shaping the identity of Sabah society, especially in the context of ethnic and cultural diversity in the State Below the Wind. History education functions not only as a tool for transferring knowledge about the past, but also as a medium for the formation of identity and national spirit among students. Through a qualitative approach in the form of a case study, this research analyzes curriculum documents and history textbooks and examines the views of teachers and students on the values of identity conveyed through history teaching. The results of the study show that history teaching in Sabah is able

to strengthen students' awareness of local heritage, the value of unity, and national identity, but its implementation still needs to be strengthened to be more inclusive of the socio-cultural context of Sabah. This study is expected to contribute to efforts to strengthen the history curriculum that is more balanced between national perspectives and local identities.

Keywords: *Historical education, sabah identity, identity, curriculum, national unity*

PENGENALAN

Pendidikan sejarah memainkan peranan penting dalam membentuk jati diri dan identiti kebangsaan rakyat Malaysia. Melalui pemahaman terhadap peristiwa masa lampau, pelajar dapat menilai perjuangan tokoh terdahulu serta menghargai asas pembentukan negara bangsa. Sejarah bukan sekadar catatan masa lalu, tetapi berfungsi sebagai asas untuk memahami nilai, warisan, dan tanggungjawab sebagai warganegara (Seman, 2011). Dalam konteks Malaysia, pendidikan sejarah menjadi wahana utama untuk menanamkan semangat patriotisme dan perpaduan dalam kalangan generasi muda. Oleh itu, kefahaman terhadap sejarah negara dan negeri masing-masing amat penting dalam memperkukuh identiti nasional yang berteraskan nilai bersama.

Negeri Sabah, yang dikenali sebagai Negeri di Bawah Bayu, mempunyai latar belakang sejarah dan budaya yang unik. Kepelbagaian etnik seperti Kadazandusun, Bajau, Murut, dan Cina menjadikan Sabah kaya dengan pelbagai warisan budaya dan pengalaman sejarah (Tangit, 2018). Namun, perbezaan ini juga menimbulkan cabaran dalam membina satu identiti bersama yang mencerminkan semangat kebangsaan tanpa menafikan kepelbagaian tempatan. Dalam konteks ini, pendidikan sejarah dilihat sebagai wadah penting dalam menyatukan masyarakat pelbagai kaum di Sabah melalui penerapan nilai dan kisah yang mencerminkan kepelbagaian dan perpaduan.

Pernyataan masalah kajian ini berasaskan kepada pemerhatian bahawa kandungan kurikulum sejarah kebangsaan masih berpusat kepada naratif Semenanjung Malaysia dan kurang memberi penekanan kepada sejarah serta tokoh tempatan Sabah (Wong, 2015). Hal ini berpotensi menyebabkan pelajar di Sabah kurang memahami sumbangan dan identiti negeri mereka dalam kerangka sejarah Malaysia. Kajian terdahulu menunjukkan bahawa pengabaian terhadap unsur sejarah tempatan boleh melemahkan semangat jati diri dan rasa kepemilikan terhadap identiti nasional (Zainal, 2019). Oleh itu, terdapat keperluan untuk meneliti sejauh mana pendidikan sejarah di Sabah mampu membentuk identiti pelajar dalam konteks kepelbagaian etnik dan budaya tempatan.

Masalah kajian ini berfokus kepada persoalan bagaimana pendidikan sejarah di sekolah-sekolah Sabah dapat memainkan peranan dalam membina identiti pelajar yang bersifat inklusif dan berteraskan nilai kebangsaan. Walaupun kurikulum Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM) Sejarah (Kementerian Pendidikan Malaysia [KPM], 2018) telah menekankan nilai patriotisme dan integrasi nasional, namun pelaksanaannya mungkin berbeza mengikut latar sosio-budaya tempatan. Dalam keadaan ini, guru sejarah menjadi agen utama dalam menyampaikan nilai dan makna sejarah dengan mengambil kira konteks negeri Sabah (KPM, 2023). Kajian ini meneliti bagaimana pelaksanaan tersebut dapat membantu memperkukuh kesedaran identiti pelajar Sabah sebagai sebahagian daripada bangsa Malaysia.

Berdasarkan isu tersebut, kajian ini mengemukakan beberapa persoalan utama;

- (i) Apakah peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti pelajar di Sabah?
- (ii) Bagaimanakah kurikulum dan bahan pengajaran sejarah mencerminkan sejarah serta nilai-nilai tempatan Sabah?
- (iii) Apakah cabaran yang dihadapi oleh guru dalam menyampaikan pengajaran sejarah yang inklusif terhadap kepelbagaian budaya di Sabah?

Soalan-soalan ini menjadi asas kepada penyelidikan yang bertujuan memahami hubungan antara pendidikan sejarah, identiti tempatan, dan nilai kebangsaan.

Objektif kajian ini adalah untuk;

- (i) Mengenal pasti peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti pelajar di Sabah.
- (ii) Menilai sejauh mana kandungan kurikulum sejarah menekankan aspek sejarah dan warisan tempatan.
- (iii) Menganalisis cabaran pelaksanaan pengajaran sejarah dalam konteks masyarakat pelbagai etnik di Sabah.

Dengan memenuhi objektif ini, diharapkan hasil kajian dapat memberi panduan kepada pihak pembuat dasar dan pendidik dalam memperkukuh pelaksanaan pendidikan sejarah yang lebih seimbang dan kontekstual.

Kajian ini berlandaskan kepada teori pembentukan identiti sosial yang menekankan peranan pendidikan dalam menghubungkan individu dengan komuniti dan bangsa (Zainal, 2019). Dalam konteks Sabah, teori ini sesuai kerana ia menekankan bahawa identiti kebangsaan terbentuk melalui pengalaman sejarah yang dikongsi bersama serta pengiktirafan terhadap warisan tempatan (Wong, 2015). Pendidikan sejarah menjadi ruang untuk memperkenalkan naratif bersama yang menghimpunkan pelbagai etnik di bawah satu identiti Malaysia tanpa mengabaikan asal-usul budaya masing-masing.

Pendidikan sejarah di Sabah berpotensi besar dalam membentuk identiti yang bersifat nasional dan tempatan secara serentak. Namun, keberkesanan ini bergantung kepada sejauh mana kurikulum, bahan pengajaran, dan pendekatan guru dapat menggambarkan realiti sejarah Sabah dengan tepat dan seimbang (KPM, 2018; Tangit, 2018; KPM, 2023). Oleh itu, kajian ini dijalankan untuk menilai dengan lebih mendalam bagaimana pendidikan sejarah dapat dijadikan alat strategik dalam memperkukuh identiti pelajar Sabah sebagai warganegara Malaysia yang berjiwa patriotik dan berbangga dengan warisan negeri mereka.

KAJIAN LITERATUR

Kajian tentang peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti telah lama menjadi fokus dalam bidang pendidikan sosial dan kenegaraan. Menurut Seman (2011), pengajaran sejarah berfungsi sebagai alat untuk memupuk nilai patriotisme, rasa cinta akan tanah air, dan pemahaman terhadap perjuangan bangsa. Melalui pendidikan sejarah, pelajar bukan sahaja memperoleh fakta masa lalu tetapi juga membentuk perspektif terhadap makna kewarganegaraan. Namun, keberkesanan pendidikan sejarah bergantung kepada pendekatan

pedagogi, kandungan kurikulum, dan keupayaan guru dalam menyampaikan nilai kenegaraan secara kontekstual.

KPM melalui KSSM telah memperkenalkan pendekatan baharu dalam pengajaran sejarah yang menekankan elemen nilai dan identiti kebangsaan (KPM, 2018). Kurikulum ini menegaskan keperluan pelajar memahami peranan tokoh tempatan serta peristiwa yang membentuk Malaysia sebagai negara berdaulat. Namun, analisis terhadap kandungan menunjukkan bahawa fokus utama masih bertumpu kepada naratif Semenanjung Malaysia, manakala aspek sejarah Sabah dan Sarawak kurang diberi penekanan yang sewajarnya. Hal ini menimbulkan persoalan tentang sejauh mana pelajar Sabah dapat mengaitkan diri mereka dengan naratif sejarah kebangsaan yang disampaikan.

Wong (2015) menegaskan bahawa identiti Sabah terbentuk daripada interaksi antara pelbagai komuniti etnik yang berbeza, menjadikannya unik dalam konteks Malaysia. Pembentukan identiti di Sabah tidak hanya bergantung kepada faktor politik dan ekonomi, tetapi juga kepada bagaimana sejarah tempatan diangkat dalam wacana pendidikan. Tanpa pengiktirafan yang jelas terhadap sejarah tempatan, pelajar mungkin merasa terpinggir daripada identiti nasional. Oleh itu, pendidikan sejarah perlu memberi ruang kepada naratif yang mencerminkan pengalaman dan sumbangan masyarakat Sabah dalam pembinaan negara. Menurut Tangit (2018), masyarakat Sabah memegang pelbagai identiti (etnik, agama, dan wilayah) yang saling berinteraksi dalam membentuk jati diri mereka. Dalam konteks pendidikan, cabaran utama ialah bagaimana untuk menyeimbangkan antara pengajaran nilai kebangsaan dengan penghargaan terhadap kepelbagaian budaya tempatan. Kajian ini menyatakan bahawa sejarah tempatan boleh dijadikan asas bagi memperkukuh perpaduan, dengan syarat ia dipersembahkan sebagai sebahagian daripada sejarah Malaysia yang lebih luas. Ini menuntut kurikulum yang lebih inklusif dan sensitif terhadap konteks tempatan.

Kajian oleh Zainal (2019) pula menekankan bahawa nilai-nilai dalam pendidikan sejarah di Asia Tenggara, termasuk Malaysia, sering bersifat umum dan tidak disesuaikan dengan realiti tempatan. Di Sabah, kekangan ini menyebabkan pengajaran sejarah cenderung bersifat hafalan dan tidak menimbulkan rasa kepemilikan terhadap warisan negeri. Hal ini menunjukkan bahawa pendidikan sejarah perlu direka semula agar dapat membentuk identiti pelajar yang bukan sahaja berorientasikan nasional, tetapi juga berakar pada sejarah tempatan. KPM (2023) memperkenalkan Modul Kompetensi Guru Sejarah Sekolah Menengah yang bertujuan meningkatkan keupayaan guru dalam melaksanakan pengajaran sejarah berasaskan kemahiran pemikiran sejarah dan nilai kenegaraan. Namun, modul ini masih belum memberi tumpuan yang mendalam kepada aplikasi konteks negeri seperti Sabah dan Sarawak. Tanpa penyesuaian konteks, guru mungkin sukar menjelaskan kepada pelajar bagaimana pengalaman sejarah tempatan mereka berkait rapat dengan pembentukan Malaysia moden. Maka, latihan guru dan penyediaan bahan pengajaran perlu disesuaikan agar lebih relevan dengan realiti pelajar Sabah.

Kajian oleh Wong Tze-Ken (2012) mengenai komuniti Sino-Kadazan menunjukkan bahawa identiti masyarakat Sabah terbentuk melalui proses hibridisasi budaya dan sejarah kolonial. Pemahaman terhadap sejarah ini dapat memperkukuh kesedaran pelajar tentang kepelbagaian identiti Sabah. Namun, unsur ini masih kurang ditonjolkan dalam buku teks sejarah kebangsaan. Penekanan terhadap naratif seperti ini boleh membantu pelajar Sabah memahami bahawa sejarah negeri mereka merupakan sebahagian penting daripada sejarah Malaysia, bukan hanya pelengkap kepada kisah Semenanjung.

Menurut Ding (2019), bahasa dan sejarah merupakan dua komponen utama dalam pembentukan identiti di Sabah. Pendidikan sejarah berpotensi menjadi ruang untuk mengiktiraf kepelbagaian bahasa, budaya, dan pengalaman hidup masyarakat tempatan. Namun, apabila kandungan kurikulum tidak menggambarkan realiti pelajar, proses pembentukan identiti mungkin menjadi lemah. Oleh itu, pendidikan sejarah perlu dirangka sebagai alat integrasi sosial yang mengiktiraf semua kumpulan etnik secara adil.

Walaupun terdapat banyak kajian tentang pembentukan identiti kebangsaan melalui pendidikan sejarah di Malaysia, jurang penyelidikan masih wujud apabila meneliti konteks Sabah secara khusus. Kebanyakan kajian terdahulu lebih menumpukan kepada Semenanjung Malaysia dan aspek patriotisme nasional, tanpa memberi perhatian mendalam terhadap bagaimana pelajar Sabah memahami dan menilai identiti mereka melalui pendidikan sejarah (Wong, 2015; Zainal, 2019). Kajian ini bertujuan untuk mengisi jurang tersebut dengan meneliti bagaimana kandungan, kaedah pengajaran, dan konteks tempatan berinteraksi dalam membentuk identiti pelajar di Sabah.

Selain itu, jurang penyelidikan juga dapat dilihat dalam aspek pedagogi dan keberkesanan pengajaran sejarah. Tiada banyak kajian empirikal yang menilai bagaimana guru di Sabah menyesuaikan pendekatan pengajaran mereka dengan konteks sosio-budaya tempatan. Kajian seperti ini penting kerana guru memainkan peranan sebagai perantara utama dalam menyampaikan nilai sejarah dan identiti (KPM, 2023). Tanpa pemahaman mendalam tentang konteks pelajar, nilai-nilai yang ingin diterapkan melalui sejarah mungkin tidak mencapai kesannya.

Tambahan lagi, masih kurang penyelidikan yang menggabungkan pendekatan analisis dokumen dan pandangan lapangan dalam menilai hubungan antara kandungan sejarah dan pembentukan identiti di Sabah. Pendekatan seperti ini penting bagi mendapatkan gambaran yang menyeluruh tentang sejauh mana kurikulum sejarah benar-benar mencerminkan keunikan sejarah tempatan (Tangit, 2018). Oleh itu, kajian ini bukan sahaja meneliti teks dan kurikulum, tetapi juga melibatkan pandangan guru serta pelajar untuk memahami persepsi sebenar terhadap pendidikan sejarah di negeri ini.

Pendidikan sejarah di Malaysia sering dilihat sebagai alat penting dalam pembinaan identiti nasional dan wilayah, termasuk dalam konteks Sabah yang berbilang etnik. Kajian Abang Mohd Razif *et al.* (2024) menegaskan bahawa pendidikan sejarah berperanan dalam menyemai nilai moral, kesetiaan dan semangat patriotisme, sekaligus menyokong pembentukan identiti yang harmoni dalam masyarakat Malaysia secara keseluruhan (Abang Mohd Razif *et al.*, 2024). Di Sabah, integrasi pengetahuan tradisi lisan dan naratif budaya dalam pengajaran sejarah didapati meningkatkan pemahaman pelajar terhadap akar budaya mereka dan menggalakkan kesinambungan budaya dalam kalangan kanak-kanak (Lee & Ompok, 2025). Selain itu, wacana tentang catatan sejarah Sabah dalam kurikulum menunjukkan bahawa ketiadaan atau pengabaian sejarah tempatan dalam buku teks boleh melemahkan rasa identiti dan pemilikan sejarah dalam kalangan generasi muda Sabah (The Star, 2025). Kajian lain juga menekankan bahawa kaedah pembelajaran sumber sejarah dan pendekatan pedagogi kontekstual memberi impak positif terhadap pemahaman pelajar tentang sejarah serta peranan subjek itu dalam membentuk identiti mereka (Ishak & Ahmad, 2025).

Selain itu, penyelidikan terdahulu turut menyorot isu jurang akses pendidikan sejarah di kawasan luar bandar serta kepentingan memperkukuh kandungan kurikulum sejarah sebagai

teras pembangunan identiti. Diskusi tentang perlunya kajian semula kurikulum sejarah menekankan bahawa subjek ini bukan sekadar akademik, tetapi juga instrumen penting dalam membentuk naratif kebangsaan dan kesedaran identiti regional. Integrasi aspek identiti dalam kaedah pengajaran, seperti mengaitkan sumber sejarah dengan pengalaman budaya tempatan, dapat memperkukuh hubungan pelajar dengan warisan mereka sendiri. Justeru, kajian-kajian ini menekankan bahawa pendidikan sejarah yang responsif budaya dapat menyumbang kepada pemerksaan identiti Sabah yang unik di bawah payung Malaysia.

Kesimpulannya, tinjauan literatur menunjukkan bahawa pendidikan sejarah memainkan peranan penting dalam membentuk identiti nasional, namun pelaksanaannya di Sabah masih menghadapi cabaran dari segi kandungan dan pendekatan. Kajian terdahulu menunjukkan perlunya keseimbangan antara naratif kebangsaan dan tempatan bagi memastikan pelajar di Sabah dapat membina rasa kepemilikan terhadap sejarah negara (Wong, 2015; Zainal, 2019). Oleh itu, kajian ini akan memberi tumpuan kepada bagaimana pendidikan sejarah dapat dijadikan platform untuk memperkukuh identiti pelajar Sabah yang berpaksikan nilai kebangsaan tanpa menafikan keunikan budaya negeri mereka.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan reka bentuk kajian campuran yang menggabungkan pendekatan kualitatif berbentuk kajian kes dengan sokongan data kuantitatif bagi meneliti peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti pelajar di Sabah. Persampelan dilakukan secara persampelan bertujuan dengan memilih tiga daerah yang mewakili konteks bandar dan luar bandar iaitu Kota Kinabalu, Sandakan dan Keningau. Responden terdiri daripada 100 orang pelajar Tingkatan Empat yang mengikuti mata pelajaran Sejarah serta 10 orang guru sejarah yang mempunyai sekurang-kurangnya tiga tahun pengalaman mengajar subjek tersebut. Pemilihan pelajar Tingkatan Empat dibuat kerana mereka telah mempelajari kandungan sejarah Malaysia secara lebih mendalam dalam kurikulum KSSM, manakala guru dipilih berdasarkan pengalaman mereka dalam melaksanakan pengajaran sejarah di sekolah menengah. Bilangan peserta dianggap memadai untuk memberikan gambaran persepsi pelajar secara kuantitatif serta pandangan mendalam melalui temu bual guru.

Data kuantitatif dikumpulkan melalui soal selidik berskala Likert lima mata yang menilai persepsi pelajar terhadap peranan pendidikan sejarah dalam pembentukan identiti, manakala data kualitatif diperoleh melalui temu bual separa berstruktur dengan guru serta analisis dokumen seperti buku teks sejarah dan dokumen kurikulum KPM (KPM, 2018; 2023). Data kuantitatif dianalisis menggunakan statistik deskriptif seperti min, sisihan piawai dan korelasi bagi mengenal pasti pola persepsi pelajar, sementara data kualitatif dianalisis menggunakan analisis tema bagi mengenal pasti tema berkaitan identiti, nilai kenegaraan dan cabaran pengajaran sejarah. Gabungan kedua-dua pendekatan ini membolehkan penyelidik memperoleh gambaran yang lebih menyeluruh tentang bagaimana kandungan kurikulum dan amalan pengajaran sejarah menyumbang kepada pembentukan identiti pelajar Sabah dalam konteks kepelbagaian etnik dan budaya.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Dapatan kajian ini dibentangkan berdasarkan analisis terhadap data kuantitatif dan kualitatif yang diperolehi daripada responden pelajar dan guru sejarah di tiga daerah utama Sabah: Kota Kinabalu, Sandakan, dan Keningau. Seramai 100 pelajar tingkatan empat serta 10 guru sejarah telah terlibat dalam kajian ini. Soal selidik yang digunakan menilai tahap persepsi pelajar terhadap peranan pendidikan sejarah dalam membentuk identiti, manakala temu bual separa berstruktur meneliti pandangan guru terhadap pelaksanaan pengajaran sejarah di Sabah.

Secara keseluruhan, dapatan menunjukkan bahawa 77% pelajar bersetuju bahawa mata pelajaran sejarah membantu mereka memahami asal-usul dan jati diri sebagai rakyat Sabah. Nilai min keseluruhan bagi skala persepsi ini ialah 4.12 (SP = 0.63), menunjukkan tahap kesepakatan yang tinggi dalam kalangan pelajar. Keputusan ini menyokong pandangan Seman (2011) bahawa pendidikan sejarah merupakan wahana penting untuk memupuk nilai patriotisme dan kesedaran kebangsaan.

Dapatan menunjukkan perbezaan ketara antara pelajar bandar dan luar bandar. Pelajar di Kota Kinabalu menunjukkan min persepsi lebih tinggi ($M = 4.26$) berbanding pelajar di Keningau ($M = 3.94$). Temu bual menunjukkan bahawa persekitaran bandar memberikan lebih banyak akses kepada sumber pendidikan sejarah digital, termasuk arkib dalam talian dan muzium interaktif. Hal ini menunjukkan bahawa faktor infrastruktur turut mempengaruhi tahap keterlibatan pelajar dengan subjek sejarah (KPM, 2023).

Dari segi tema pertama, “Sejarah sebagai cermin identiti negeri”, majoriti pelajar menyatakan bahawa pengajaran sejarah membolehkan mereka memahami asal-usul masyarakat Sabah. Seorang pelajar dari Sandakan menyebut;

“Saya rasa bangga bila belajar tentang tokoh tempatan seperti Tun Datu Mustapha dan peranan Sabah dalam pembentukan Malaysia.”

Dapatan ini menunjukkan wujud hubungan langsung antara pendedahan kepada sejarah negeri dan rasa kebanggaan terhadap identiti tempatan.

Guru pula menegaskan bahawa kandungan buku teks sejarah kebangsaan masih tidak cukup menonjolkan sejarah Sabah. Seorang guru di Keningau menjelaskan;

“Topik sejarah Sabah hanya disentuh sedikit dalam bab pembentukan Malaysia, sedangkan banyak kisah penting boleh dijadikan bahan pembelajaran.”

Pandangan ini selari dengan dapatan Wong (2015), yang menyatakan bahawa naratif sejarah nasional sering berpusat di Semenanjung, sekali gus mengurangkan keterwakilan sejarah tempatan.

Analisis seterusnya mendapati bahawa 68% guru berpendapat buku teks sejarah kurang memberi penekanan terhadap tokoh-tokoh tempatan Sabah. Mereka mencadangkan agar lebih banyak bahan sokongan seperti modul khas atau dokumentari tempatan digunakan bagi memperkayakan pengajaran. Dapatan ini menunjukkan keperluan untuk memperkukuh elemen lokal dalam kurikulum sejarah (KPM, 2018).

Tema kedua yang dikenal pasti ialah “Peranan sejarah dalam membina perpaduan”. Seramai 82% pelajar bersetuju bahawa pelajaran sejarah membantu mereka memahami kepelbagaian budaya di Sabah. Ini sejajar dengan dapatan Tangit (2018) yang menekankan bahawa masyarakat Sabah mempunyai identiti kolektif yang terbentuk melalui kepelbagaian etnik dan sejarah interaksi antara komuniti. Pendidikan sejarah dilihat sebagai alat perpaduan yang berkesan apabila ia menonjolkan kisah bersama dan nilai kerjasama antara kaum.

Namun, walaupun pelajar mengakui pentingnya nilai perpaduan, 27% responden menyatakan bahawa kandungan sejarah masih terlalu “berpusatkan Semenanjung.” Seorang pelajar dari Keningau menyatakan;

“Kami belajar banyak tentang tokoh nasional tetapi kurang tentang sejarah masyarakat Kadazandusun atau Murut.”

Kenyataan ini menggambarkan bahawa naratif kebangsaan belum sepenuhnya mewakili identiti Sabah (Zainal, 2019).

Dapatan kuantitatif menunjukkan min persepsi pelajar terhadap tema perpaduan ialah 4.18 (SP = 0.55), menandakan tahap kesepakatan yang tinggi bahawa sejarah berpotensi menyatukan pelbagai komuniti di Sabah. Guru yang ditemu bual pula menekankan keperluan memperkukuh aktiviti kokurikulum seperti lawatan ke tapak sejarah tempatan bagi meningkatkan kefahaman pelajar terhadap warisan negeri.

Tema ketiga ialah “Sejarah sebagai asas patriotisme dan kenegaraan.” Dapatan menunjukkan 84% pelajar bersetuju bahawa pengajaran sejarah membantu mereka memahami makna menjadi rakyat Malaysia. Guru pula menekankan bahawa unsur nilai patriotisme dalam kurikulum sejarah membantu membentuk semangat nasionalisme yang seimbang antara identiti negeri dan negara (Seman, 2011; KPM, 2023).

Analisis kualitatif mendapati pelajar Sabah menunjukkan kefahaman yang lebih mendalam terhadap konsep Malaysia sebagai negara berbilang etnik apabila mereka dapat mengaitkan kisah sejarah tempatan dengan naratif nasional. Seorang pelajar menyatakan;

“Saya faham perjuangan kemerdekaan lebih baik bila guru kaitkan dengan sejarah penubuhan Sabah.”

Ini menunjukkan bahawa pengajaran kontekstual meningkatkan keberkesanan pembelajaran sejarah.

Walau bagaimanapun, guru menghadapi cabaran untuk menyesuaikan kandungan sejarah kebangsaan dengan konteks tempatan kerana kekangan masa dan bahan pengajaran. Seorang guru di Kota Kinabalu menjelaskan;

“Kami perlu habiskan silibus, jadi sukar untuk beri tumpuan kepada kisah tempatan.”

Hal ini menuntut fleksibiliti dalam pelaksanaan kurikulum agar pengajaran sejarah dapat disesuaikan mengikut konteks negeri (KPM, 2023).

Tema keempat ialah “Persepsi terhadap pendekatan pedagogi.” Analisis menunjukkan bahawa 74% pelajar lebih berminat apabila guru menggunakan kaedah interaktif seperti peta konsep, tayangan video, atau simulasi sejarah. Kaedah konvensional seperti hafalan kurang menarik minat pelajar. Dapatan ini menyokong hujah Zainal (2019) bahawa pendidikan sejarah memerlukan pendekatan aktif berasaskan pemikiran kritikal dan pengalaman reflektif.

Guru turut bersetuju bahawa pendekatan pedagogi kreatif dapat meningkatkan penglibatan pelajar. Seorang guru dari Sandakan menyatakan;

“Apabila pelajar buat lakonan semula peristiwa bersejarah Sabah, mereka lebih faham dan menghargai nilai perjuangan.”

Kaedah ini terbukti berkesan dalam membentuk emosi patriotik dan kesedaran sejarah (Seman, 2011).

Tema kelima yang muncul ialah “Kekangan pelaksanaan dan bahan pengajaran.” Dapatan menunjukkan bahawa 60% guru menghadapi kekurangan bahan pengajaran yang relevan dengan sejarah Sabah. Kebanyakan sumber seperti buku teks dan video pembelajaran masih menekankan sejarah Malaysia Barat. Guru terpaksa mencari bahan tambahan sendiri melalui arkib digital dan laman web tempatan (KPM, 2023).

Pelajar juga menyatakan bahawa kekurangan bahan visual atau contoh sejarah tempatan menyebabkan mereka sukar mengaitkan pelajaran dengan kehidupan seharian. Seorang pelajar di Sandakan berkata, *“Kalau ada video tentang sejarah Sandakan semasa Perang Dunia Kedua, saya pasti lebih mudah faham.”* Dapatan ini menunjukkan keperluan memperkukuh sumber digital tempatan dalam pengajaran sejarah.

Tema keenam ialah “Pembentukan identiti pelajar melalui sejarah tempatan.” Analisis mendalam menunjukkan bahawa pendedahan terhadap kisah sejarah Sabah meningkatkan rasa bangga terhadap negeri sendiri. Min skor identiti pelajar ialah 4.21 (SP = 0.48), menunjukkan tahap pengenalan diri yang tinggi. Dapatan ini selari dengan pandangan Wong (2015) bahawa pengiktirafan sejarah tempatan memainkan peranan penting dalam membina jati diri generasi muda Sabah.

Guru yang ditemu bual menekankan bahawa apabila pelajar mengenali tokoh dan tempat bersejarah di negeri sendiri, mereka lebih menghargai sumbangan komuniti tempatan kepada pembinaan negara. Ini membuktikan bahawa pendidikan sejarah mampu menghubungkan pelajar dengan warisan mereka, sekali gus memperkukuh identiti nasional (Tangit, 2018).

Selain itu, dapatan menunjukkan wujud hubungan positif antara kefahaman sejarah dan kesedaran kenegaraan. Korelasi Pearson antara kedua-dua pemboleh ubah mencatatkan nilai $r = 0.72$ ($p < 0.01$), menandakan hubungan kuat yang signifikan. Ini menunjukkan bahawa semakin tinggi tahap pemahaman sejarah, semakin tinggi juga kesedaran identiti pelajar terhadap Malaysia.

Guru juga menyatakan bahawa program luar bilik darjah seperti lawatan ke Muzium Sabah dan Rumah Agnes Keith di Sandakan memberi kesan besar terhadap motivasi pelajar. Aktiviti ini membolehkan pelajar mengaitkan fakta sejarah dengan realiti kehidupan. Menurut

KPM (2018), pembelajaran sejarah yang bersifat pengalaman langsung meningkatkan kebolehan pelajar menilai nilai dan peristiwa sejarah secara kritikal.

Walaupun dapatan menunjukkan kesan positif, terdapat juga kekangan dari segi pentadbiran dan sumber. 40% guru menyatakan bahawa peruntukan masa yang terhad untuk subjek sejarah menyukarkan penerapan nilai identiti secara mendalam. Masalah ini turut disebut dalam laporan KPM (2023) yang mencadangkan pengukuhan latihan guru sejarah agar mereka mampu melaksanakan pendekatan kontekstual dengan lebih berkesan.

Dapatan kualitatif dan kuantitatif menunjukkan bahawa pendidikan sejarah memainkan peranan penting dalam membentuk identiti pelajar Sabah. Namun, kandungan kurikulum masih perlu disemak semula agar lebih inklusif terhadap sejarah negeri di bawah bayu. Sejarah Sabah perlu diposisikan bukan sekadar tambahan, tetapi sebagai sebahagian integral dalam naratif kebangsaan.

Perbincangan ini menyokong hujah Tangit (2018) bahawa identiti Sabah tidak boleh dilihat terpisah daripada identiti nasional, sebaliknya mesti dihargai sebagai bahagian daripada kepelbagaian Malaysia. Dengan demikian, pendidikan sejarah berperanan bukan sekadar memperkenalkan fakta masa lalu, tetapi juga membina kesedaran bahawa sejarah tempatan adalah nadi kepada pembentukan bangsa.

Dapatan kajian menunjukkan bahawa pendidikan sejarah memberi kesan langsung kepada persepsi pelajar tentang identiti mereka, terutama apabila kurikulum memasukkan elemen tempatan dan warisan budaya Sabah. Integrasi tradisi lisan serta kisah-kisah tempatan dalam pengajaran sejarah tidak hanya meningkatkan minat pelajar terhadap subjek sejarah, malah juga membantu mereka menghargai kepelbagaian etnik dan sejarah tempatan, seterusnya menyokong pembentukan identiti Sabah yang kukuh (Lee & Ompok, 2025). Penggunaan sumber sejarah setempat dalam pembelajaran telah terbukti mendorong pelajar untuk mengaitkan pengalaman sejarah dengan kehidupan mereka sendiri, memperkukuh rasa bangga terhadap warisan mereka.

Selain itu, perbincangan semasa tentang perubahan naratif dalam buku teks sejarah pada tahun 2026 juga mencerminkan kepentingan pendidikan sejarah dalam konteks identiti. Cadangan untuk menukar naratif dalam buku teks supaya menyatakan bahawa Sabah dan Sarawak menubuhkan Malaysia bersama Persekutuan Tanah Melayu, bukan hanya menyertai, menunjukkan usaha untuk memastikan sejarah Sabah digambarkan secara lebih tepat dan bermaruah dalam pendidikan formal (Malay Mail, 2026; Daily Express, 2026). Usul sedemikian diharap dapat memberi pelajar pemahaman yang lebih adil dan jelas tentang peranan Sabah dalam pembentukan Malaysia, sekaligus memperkukuh rasa identiti mereka sebagai bukan sekadar rakyat Malaysia, tetapi sebagai penyumbang penting kepada pembentukan negara.

Dapatan awal juga menunjukkan bahawa pengajaran sejarah yang ditekankan hanya sebagai fakta kronologi tanpa konteks budaya tempatan cenderung untuk menghasilkan kefahaman yang lemah tentang identiti wilayah. Ini menimbulkan perbincangan bahawa reformasi kurikulum dan kaedah pengajaran sejarah perlu mengambil kira aspek kontekstual dan reflektif yang lebih mendalam, termasuk pengalaman komuniti tempatan serta sejarah sosial dan politik Sabah sendiri. Dengan pendekatan yang lebih inklusif terhadap kandungan sejarah tempatan, pendidikan sejarah dapat berfungsi bukan sahaja sebagai medium

pembelajaran masa lalu, tetapi juga sebagai alat untuk membentuk kefahaman identiti yang lebih holistik dan bermakna bagi generasi Sabah masa kini.

Hasil kajian ini menunjukkan bahawa kurikulum sejarah perlu mengimbangi antara naratif kebangsaan dan tempatan bagi memastikan pelajar Sabah membina identiti yang kukuh dan inklusif. Dapatan ini mengukuhkan pandangan Seman (2011) dan Zainal (2019) bahawa pendidikan sejarah yang berasaskan nilai, refleksi, dan konteks budaya mampu memperkukuh jati diri pelajar serta menanamkan semangat patriotisme yang tulen.

KESIMPULAN

Kajian ini membuktikan bahawa pendidikan sejarah memainkan peranan yang amat penting dalam membentuk identiti masyarakat Sabah, khususnya dalam kalangan pelajar sekolah menengah. Melalui dapatan kuantitatif dan kualitatif, jelas bahawa pengajaran sejarah bukan sahaja membantu pelajar memahami asal-usul dan warisan budaya negeri, tetapi juga memupuk semangat bangga terhadap identiti tempatan dan kebangsaan. Pelajar yang terdedah kepada kisah perjuangan, tokoh tempatan, dan sejarah pembentukan Sabah menunjukkan tahap kesedaran identiti yang lebih tinggi. Oleh itu, sejarah berfungsi bukan sekadar mata pelajaran akademik, tetapi sebagai wadah pembinaan jati diri dan perpaduan.

Walau bagaimanapun, kajian ini turut mengenal pasti beberapa kekangan dalam pelaksanaan pendidikan sejarah di Sabah, termasuk kekurangan bahan pengajaran yang menonjolkan sejarah tempatan, tumpuan kurikulum yang masih berpusat di Semenanjung, serta keterbatasan masa dalam pengajaran. Keadaan ini menyebabkan guru sukar menyesuaikan kandungan sejarah nasional dengan konteks negeri. Oleh itu, penambahbaikan perlu dilakukan dalam bentuk penghasilan modul khas sejarah Sabah, latihan guru berasaskan konteks tempatan, serta penggunaan pendekatan pedagogi interaktif yang mampu menarik minat pelajar dan meningkatkan pemahaman mereka terhadap identiti negeri.

Pendidikan sejarah di Sabah mempunyai potensi besar dalam membina identiti generasi muda yang kukuh, inklusif, dan berteraskan nilai perpaduan. Kurikulum sejarah masa hadapan perlu memberi keseimbangan antara naratif nasional dan sejarah tempatan agar pelajar dapat melihat diri mereka sebagai sebahagian daripada sejarah Malaysia yang lebih luas tanpa menafikan keunikan warisan negeri. Dengan pendekatan ini, pendidikan sejarah bukan sahaja memperkukuh kesedaran kenegaraan, tetapi juga memelihara keindahan kepelbagaian identiti di Negeri di Bawah Bayu.

Conflict of Interest: *The authors have no conflicts of interest to declare.*

Author Contributions: *Lee Bih Ni wrote the manuscript. The author has read and agreed to the published version of the manuscript.*

Institutional Review Board Statement: *Not applicable.*

Informed Consent Statement: *Informed consent was obtained from all subjects involved in the study. Written informed consent has been obtained from the subject(s) to publish this paper.*

Data Availability Statement: *The data presented in this review are available on request from the corresponding author.*

Acknowledgement: Kajian ini mengakui penggunaan sumber dalam talian yang sahih dan terkini sebagai asas rujukan ilmiah bagi memastikan ketepatan fakta dan kesahihan data yang digunakan. Segala bahan seperti artikel jurnal, laporan rasmi, dan dokumen kurikulum telah diperoleh daripada pangkalan data akademik dan laman web institusi pendidikan yang diiktiraf. Selain itu, alatan Kecerdasan Buatan (AI) digunakan secara bertanggungjawab untuk membantu dalam proses penyusunan teks, semakan bahasa, serta pemurnian struktur akademik tanpa mengubah kandungan atau hasil asal penyelidikan. Oleh itu, semua dapatan, analisis, dan kesimpulan yang dibentangkan dalam kajian ini kekal berdasarkan sumbangan sebenar penyelidik dan tidak dipengaruhi oleh penjaanaan automatik AI.

RUJUKAN

- Abang Mohd Razif Abang Muis, S., Siti Aidah Lukin @ Lokin, S., Shapiza Sharif, Z. H., & Nirwana Mohd Rashid. (2024). Nation-building through history education: Mutual goals in shaping student character. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*. <https://eprints.ums.edu.my/id/eprint/41567/>
- Andrew, E. M. (2011). *Ulasan buku teks Sejarah Malaysia — perspektif Sabah*. KemSMS / KLSCAH. https://klscach.org.my/wp-content/uploads/2012/01/KemSMS-Lampiran-5-_191211-Andrew-EM.pdf
- Character, identity formation in North Borneo (Sabah), Malaysia. (2021). *Journal / article (UKM repository)*. <https://journalarticle.ukm.my/16706/>
- Daily Express. (2026, January 23). *Usul ubah naratif buku teks Sejarah. Sabah dan Sarawak sama-sama ‘menubuhkan Malaysia’, bukan ‘menyertai’*. <https://www.dailyexpress.com.my/news/274551/usul-ubah-naratif-buku-teks-sejarah-sabah-dan-sarawak-sama-sama-menubuhkan-malaysia-bukan-menyertai/>
- Ding, S. L. (2019). In quest of a new identity? Language variation in Sabah. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0024384119301056>
- Gingging, F. A. M. (2003). *Understanding indigenous identity through the study of cultural tourism in Sabah, Malaysia* (Master’s thesis). Michigan State University. <https://d.lib.msu.edu/etd/33003>
- Ishak, N. A. B., & Ahmad, A. B. (2025). History education and students’ historical consciousness in Malaysian primary schools. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 14(2), 661–672. <http://dx.doi.org/10.46886/IJARPED/v14-i2/17640>
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2018). DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1 (*Dokumen standard kurikulum dan pentaksiran*). Bahagian Pembangunan Kurikulum, KPM. <https://ipim.jmm.gov.my/sites/default/files/dockokurikulum/DSKP-KSSM-SEJARAH-TINGKATAN-1.pdf>
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2018). *DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 4 dan 5*. Bahagian Pembangunan Kurikulum, KPM. <https://ipim.jmm.gov.my/sites/default/files/dockokurikulum/DSKP-KSSM-SEJARAH-TINGKATAN-4-DAN-5.pdf>
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2021). *Sejarah Tahun 6 (Buku teks — KSSR Semakan 2017; edisi 2021)*. KPM.

<https://lp.moe.gov.my/images/bahan/spm/2021/BukuFormatSPM2021/SEJARAH%20%281249%29.pdf>

- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2022). *Buku Panduan Mata Pelajaran Sejarah (Buku panduan MP Sejarah)*. <https://anyflip.com/odplj/fppc/basic>
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2023). *Modul Kompetensi Guru Sejarah Sekolah Menengah (Modul kompetensi)*. Pusat Instruksional & Sumber Pendidikan (PISP). https://pisp.moe.edu.my/images/Penerbitan/MODUL%20KOMPETENSI%20GURU%20SEJARAH%20SEKOLAH%20MENENGAH%281%29_FINAL_11.12.2023_Review.pdf
- Lee, B. N., & Ompok, C. (2025). Reimagining history integrating oral traditions and cultural narratives into early childhood social studies in Sabah. *Social Sciences Research*. <https://eprints.ums.edu.my/id/eprint/45556>
- Malay Mail. (2026, January 23). *State education minister proposes changing school books to say Sabah and Sarawak 'formed Malaysia', not 'joined' it*. <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2026/01/23/state-education-minister-proposes-changing-school-books-to-say-sabah-and-sarawak-formed-malaysia-not-joined-it/206451>
- Seman, A. A. (2011). The effectiveness of teaching and learning history based on values and national identity. *Procedia — Social and Behavioral Sciences*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187705091100055X/pdf>
- Tangit, T. (2018). Broader identities in the Sabahan ethnic landscape. *AONE / Academic article (Gale)*. <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA598537529&issn=00067806&it=r&linkaccess=abs&p=AONE&sid=googleScholar>
- The Star. (2025, April 2). *Flaws in Sabah's education system affect national identity, says advocate*. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2025/04/02/flaws-in-sabahs-education-system-affect-national-identity-says-advocate>
- Umi Saidatul Arryannah Madsah & Khairi Ariffin. (2024). Traditional education in Sabah before 1881. *HRMARS / PDF*. https://hrmars.com/papers_submitted/21627/traditional-education-in-sabah-before-1881.pdf
- Wong T. & related contributors. (2024). *Chinese colonial entanglements / The Scramble for Sabah / recent scholarship on Sabah history* (book chapters & studies). University of Hong Kong Press / University of Hawaii Press / Oxford publications . The Scramble for Sabah (HKU repository). <https://hub.hku.hk/bitstream/10722/283107/1/FullText.pdf>
- Wong Tze-Ken, D. (2012). A hybrid community in East Malaysia: The Sino-Kadazans of Sabah and their search for identity. *Archipel*. https://www.researchgate.net/publication/297486422_A_Hybrid_Community_in_East_Malaysia_The_Sino-Kadazans_of_Sabah_and_their_Search_for_Identity/links
- Wong, D. (2015). The name of Sabah and the sustaining of a new identity in a new nation. *Archipel / ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/297920778_The_Name_of_Sabah_and_the_Sustaining_of_a_New_Identity_in_a_New_Nation
- Wong, D. (2024). Chapter: Chinese business elites and revenue farming in British North Borneo. In J. Martínez, C. Lowrie & G. Benton (Eds.), *Chinese Colonial Entanglements*. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9780824898144->

008/html?lang=en&srsltid=AfmBOopeJBjvirT3jOSNXGgqnfAxHg0qklgHa3B_x_w
LcNMd4d_wYgX

Zainal, N. (2019). Values in history education in ASEAN countries: A comparative perspective. *ResearchGate / conference paper*.
https://www.researchgate.net/publication/336928694_Values_in_History_Education_in_ASEAN_Countries/links

Disclaimer / Publisher's Note: *The statements, opinions and data contained in all publications are solely those of the individual author(s) and contributor(s) and/or the editor(s). The editor(s) disclaim responsibility for any injury to people or property resulting from any ideas, methods, instructions or products referred to in the content.*